

KANSKE EN BLIVANDE NOBELPRISTAGARE?

av Bo Lennart Eklund, professor emeritus i nygrekiska

Nygrekisk skönlitteratur på svenska är relativt sällsynt på den svenska bokmarknaden. Jag har under de senaste åren kunnat konstatera att grekiskspråkiga författare som haft framgång både på stora och mindre språk mycket sällan har befunnits värdiga att ges ut på svenska.

Mot denna bakgrund är det glädjande att dikter av den cypriotiske poeten Kyriakos Charalambidis, född 1941, nu föreligger på vårt språk, delvis tack vare bidrag från Cyperns utbildnings- och kulturdepartement. Charalambidis är en uppburen kulturpersonlighet i sitt hemland, där det finns en spridd förhoppning om att hans namn i sinom tid kommer att dyka upp i diskussionerna kring det litterära nobelpriset. Denna förhoppning sägs han själv också dela, om jag får tro vad som försports mig av källor inom Cyperns litterära värld.

Frågan som inställer sig blir då: skulle jag kunna stödja hans kandidatur efter att ha läst *Ordens tyranni och andra dikter*? Trots att jag inte haft tillfälle att ta del av de grekiska originalen blir mitt svar ett obetingat »ja«, något som jag tänker försöka motivera så övertygande jag kan i det följande.

Charalambidis har redan belönats med ett antal litterära pris: Cypriotiska statens poesipris fyra gånger, fyra pris i Grekland, varav ett för hela sitt författarskap, samt i Egypten »Kavafispriset«, uppkallat efter den världsberömda, grekiskspråkige alexandrinske diktaren (sju dikter av denne publicerades för första gången på svenska i Hjalmar Gullbergs tolkningar redan 1951).

Som översättaren Anna Maria Gull framhåller i den utmärkta efterskrift som fogats till antologin, är de grekiskspråkiga cypriotiska författarna en del av »grekiskheten«. Så kallas den gemensamma kultursfär som, trots sin geografiska spridning, ofta upplevts utgöra en obruten linje bakåt ända till antiken. Gull betonar speciellt Charalambidis affinitet till nobelpristagaren Seféris, född i Mindre Asien, och Kaváfis, som för övrigt dyker

Kyriakos Charalambidis, Ordens tyranni och andra dikter. Tolkning Anna Maria Gull. 144 sidor. Ca pris 130:- Atlantis, 2008.

upp som »general Kavafis« i Charalambidis dikt »juli 1261«).

Rent språkligt finns således gemensamma rötter i den grekiska antiken och senare epoker både hos Charalambidis och hos Kaváfis, kanske något mera uttalat hos den senare, mera motiviskt och allmänmänskligt hos både dem och Seféris.

För att läsarna inte ska råka i bryderi inför historiska och andra – ibland mera samtida – underliggande fakta och hänsyftningar i dikterna har poeten själv försett många av dem med förklarande noter. Och genom att Anna Maria Gull lagt till ytterligare ett antal, torde även en svensk läsare med mycket blygsamma insikter i äldre och nyare grekisk/cypriotisk historia och kultur med deras hjälp kunna avnjuta den poetiska storslagenheten i *Ordens tyranni och andra dikter*.

Just *Ordens tyranni* är en mycket bitter dikt ur den av grekiska staten prisbelönta samlingen *Metistoria*. Den har sin botten i de fruktansvärda händelserna på Cypern under 1970-talet och de upprörda reaktionerna på engelske biträdande utrikesministern Sir Ian Gilmours uttalanden under hans besök på ön våren 1980. De upp-

fattades som ett oförblommerat uttryck för Englands totala brist på förståelse och moraliskt ansvar inför det turkiska hot som Cypern upplevde och som också av grekerna i Grekland uppfattades som riktat mot dem.

Också balansgången – om man får kalla det så – mellan äldre tider och vår tid är något som Charalambidis är expert på att hantera. Kanske skulle man kunna hänvisa till att människor då var som människor är nu, men de skillnader som ändå finns i tänkesätt och yttre förhållanden och händelser utnyttjar diktaren på ett sätt som gör att man inser detta »på djupet«, så att man blir *djupt* berörd. Detsamma gäller hans sätt att ta oss med till de fasansfulla upplevelser som konflikten på Cypern i vår tid medfört för cyprioterna.

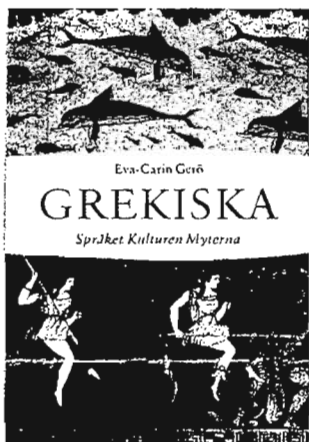
Hos mig uppväcks här stundtals samma styrka i upplevelsen som av det jag läst, litterärt eller dokumentärt, om och från andra världskriget. *Tyvärr*, vill jag tillägga. Hur kan det vara så? Kan ingenting förändras? Kan *vi* ingenting förändra? Med de frågorna konfronteras vi av Charalambidis, antingen vi vill det eller ej. Det är poesi med en effekt på läsaren som till stora delar saknas hos mycket annat som skrivs i versform: det handlar här om en poesi som andas *mänsklighet* på ett ofrånkomligt sätt, inte bara som ilska eller sorg inför omänskligheter utan

också genom att den uttrycker känslor som stark och öppen kärlek och – stundom *antydning till* – lycka.

Jag kan således inte komma till någon annan konklusion än att denna antologi är ett ytterst personligt, mästerligt stycke litteratur och att den, trots att somliga (av okunskap? – av okänslighet?) skulle kunna misstänkas vilja pådyyla den drag av »otidsenlighet«, rent och klart utsäger djupa sanningar som annars inte alltid spelar någon framträdande roll i dagens (och gårdagens) poesi eller, som ovan antytts, rent av kan riskera att förbli out-sagda i diktens värld.

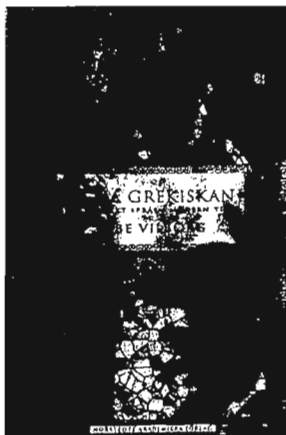
Jag har bara några småsaker att påpeka beträffande själva utgåvan: i noten på s. 132 saknar jag upplysningen beträffande titeln »Archi Indiktou« att »Indiktou« (>induktionsåret«) syftar på de femtonårsperioder som av den ortodoxa kyrkan från år 312 e.Kr. påbörjades den 1 september vart femtonde år, och på s. 134 har dikten »Å andra sidan« (s. 68) döpts om till »Det andra benet«. I början på efterskriften, s. 141, har insmugit sig vad jag förutsätter är ett tryckfel. Det står »Radiofoniko Idryma Kypros«, men skall vara »Radiofoniko Idryma Kyprou«. Frånsett dessa petitesseer är, som sagt, noterna och efterskriftens källor till väsentlig kunskap för den totala förståelsen och upplevelsen av dikterna.

Läs mer om grekiska språket

Nyligen recenserades professor Eva Carin Gerös bok **Grekiska: språket, kulturen, myterna** i *Hellenika*. (Nr 3/2008)

Rena grekiskan – klassiskt språk i modern tid av fil. dr Ebbe Vilborg, berättar lärt och lätt samt om grekiskan i vårt eget språk ur olika perspektiv. Här finns ett kapitel om grekiska långgivare – ord som grekiskan lånat ut till oss.

Han har haft en ovärderlig betydelse för kontakterna mellan Grekland och Norden

Göran Schildts Medelhavsböcker har inspirerat flera generationer att söka sig till Grekland. I mars avled han i en ålder av 92 år hemma i Ekenäs i Finland. *Hellenika* kommer i nästa nummer att uppmärksamma Göran Schildt.

Läs även *Hellenika* 3/2007 då Eva Marling skrev om Göran Schildt.